

úloha našich *partizánov*, slávnych našich chlapcov, ktorí toľko ráz dokázali smelými činmi svoju lásku k vlasti. Ani jedna puška, ktorá je v slovenských rukách, nesmie zaháľať v tomto ťažkom a poslednom boji.

To žiada národ od partizánov.

Nezatvárame oči pred ťažkosťami, ktoré nás čakajú. Ale len zbabelci a panikári sa ľakajú ťažkostí — a len zbabelci a panikári nepatria do radov nášho národa, ktorý tak jednotne a smelo povstal do boja za slobodu.

Vieme, že za týmto bojom je víťazstvo — otvorená cesta k slobodnému životu nášho národa, k šťastnému životu nášho robotníka, roľníka, inteligenta.

A preto tiež vieme: Nemci naším slobodným územím neprejdú. Nepustíme ranenú beštlu, utekajúcu pred údermi Červenej armády, našou krajinou.

Červená armáda je už blízko. Vydržíme pevne na svojich miestach. A s Červenou armádou potom prejdeme my — prejdeme do Žiliny i do Bratislavy, prejdeme do Brna i do Prahy. Prejdeme až do brlohu nemeckej beštie a budeme pri tom, až sa bude dobíjať a padne pod posledným úderom.

Pravda, 22. 10. 1944, čís. 38. — Těž Perom a krvou, Bratislava 1959, str. 219—221.

[89]

1944. 23. říjen. Banská Bystrica. — Nařízení Slovenské národní rady o dočasných plných mocích předsednictva a členů předsednictva Slovenské národní rady.¹

¹ Toto nařízení bylo posledním dokumentem, který vydala Slovenská národní rada za povstání. Předsednictvo SNR přeneslo své sídlo z ohrožené B. Bystrice dne 25. 10. 1944 do Donoval, kde se konaly dvě porady předsednictva o vojenské situaci dne 26. a 27. října, den na to končí svou činnost a rozchází se (viz J. Lettrich, O Slovenskej národnej rade, str. 41). Na osvobozeném území započalo předsednictvo SNR činností podle zmocňovacího nařízení čís. 40/1944 Sb. II. SNR dne 21. února 1945.

K poslednímu zasedání pléna SNR se vztahuje i následující depeše, odeslaná ze Slovenska 26. 10. 1944 J. Dimitrovovi a Kl. Gottwaldovi: „Dne 23. října bylo poslední zasedání pléna Národní rady. Všechny plné moci byly odevzdány předsednictvu. Předsednictvo vysílá delegaci na východní Slovensko, aby se jménem Národní rady chopila moci v územích, která byla Rudou armádou osvobozena. V delegaci jsou za demokraty Šrobár, Zaťko, Styk, Štefánik a Tvarožek, za KS Faltan, Vašečka, Púl a Soltész. KS vydala pokyn k vytváření partyzánských skupin a splnomocněných národních výborů. Dne 23. října odletěli Němec a ostatní do Lvova. Zde zůstal jen Laušman. Való má ihned odcestovat do osvobozené části vých. Slovenska. Turjanica odletěl na Zakarpatskou Ukrajinu. Dalí jsme mu přesné instrukce. Je nutné poslat k němu skupinu našich ukrajinských soudruhů s radistou.

Situace je kritická a v masách zavládl pocit deprese. Rozhlasem je třeba všemi prostředky udržovat náladu, že i po pádu některých měst je další vedení boje všemi prostředky nutné. Neutíkat panicky do Banské Bystrice, nýbrž přecházet do partyzánských oddílů. V dočasně okupovaných územích je nutné rovněž pokračovat v boji. Proti panikářům a dezertérům je nutné ostře bojovat.“ (AÚD KSS Bratislava.)

Depeše odeslaná do Moskvy o dva dny dříve doplňuje pohled na situaci v posledních dnech před evakuací Banské Bystrice: „Němci útočí z jihu a východu na Brezno. Naše vojenská situace je kritická. Děláme všechno pro přechod k partyzánské válce. Presidium Národní rady dostalo všechny plné moci. Členové nár. rady odcházejí do armády nebo do partyzánských oddílů. Většina ministerských úřadů se likviduje. Členy KS posíláme rovněž na vojenskou práci. Němec a delegace cestují do Zakarpatské Ukrajiny. Vala hodláme poslat na východní Slovensko. Národní rada tam posílá své zástupce. Po pádu Banské Bystrice má presidium Národní rady odejít do hor. Jakmile Rudá armáda osvobodí nějaké větší slovenské město na východě, Národní rada tam bude zřízena. Přípravy armády k přechodu do hor jsou slabé. Obáváme se rozbití armády. Důstojníci se na takovou válku nepřipravují.“ (AÚV KSC Praha.)

Pokud jde o možnost použití armády při přechodu na partyzánský způsob boje, zplnomocněnci moskevského vedení KSC na Slovensku vyjádřili své pochybnosti již v první polovině října 1944. V depeši odeslané do Moskvy 12. 10. 1944 se sděluje: „... Při přechodu do hor se obáváme o osud armády. Důstojníci nejsou na to ani politicky, ani vojensky připraveni. Mnoho hlupáků a zbabelců. Posíláme do armády naše lidi jako osvětáře. Partyzánské hnutí máme pevně v rukou. V případě přechodu do hor bude partyzánské hnutí pro první dobu základnou boje.“ [Tamtéž.]

Slovenská národná rada usniesla sa na tomto nariadení:

§ 1.

Právomoc Slovenskej národnej rady, stanovená v §1 nariadenia Slovenskej národnej rady č. 1/1944 Sb. n. SNR, a právomoc ústredných úradov zriadených podľa nariadení Slovenskej národnej rady č. 3 a 8/1944 Sb. n. SNR sa dočasne prenáša na Predsedníctvo Slovenskej národnej rady.

§ 2.

1. Predsedníctvo Slovenskej národnej rady môže právomoc uvedenú v § 1 preniesť dočasne na jednotlivých svojich členov.

2. Predsedníctvo Slovenskej národnej rady, poľažne jeho členovia môžu k vykonávaniu svojej právomoci pribrať si podľa potreby spolupracovníkov.

§ 3.

Každý člen Predsedníctva Slovenskej národnej rady môže si určiť zástupcu, prípadne nástupcu.

§ 4.

Platnosť tohto nariadenia pominie usnesením pléna Slovenskej národnej rady,² ktoré má Predsedníctvo svolať, keď to dovoľia vojnové udalosti a musí ho svolať, keď to navrhne aspoň polovica členov Slovenskej národnej rady.

Slovenská národná rada

Sb. n. SNR, čís. 40/1944.

[90]

1944. 23. říjen. Londýn. — Usnesení mimořádné schůze čs. vlády, přijaté na závěr jednání o vztahu SNR k čs. zahraničnímu odboji.¹

Československá vláda, pojednając o zprávach, ktoré jej podali splnomocnení zástupcovia Slovenskej Národnej Rady pp. Ján Ursíny a Laco Novomeský, ako i zástupca vojenského velenia pplk. Vesel, sdeľuje prostredníctvom týchto zástupcov Slovenskej Národnej Rade:

1. Vláda používa tejto príležitosti, aby znovu vyslovila bojujúcemu ľudu Slovenska, Slo-

² Stalo se tak na prvém řádném plenárním zasedání SNR dne 11. dubna 1945.

¹ Tento dokument je odpovědí čs. vlády na usnesení pléna SNR z 29. 9. 1944 (dokument čís. 71), k němuž podala presidentu i vládě vysvětlení a zdůvodnění londýnská delegace SNR. Vláda jednala o věci na základě návrhu, připraveného ministry Ripkou a Slávikem. Tento česky stylizovaný návrh není k zápisu o schůzi přiložen.

O Ripkově a Slávikově návrhu se ve schůzi velmi obsáhle diskutovalo; zápis má na dvě desítky stran (srv. též B. Laštovička, V Londýně za války, str. 425—427). V závěru se vláda usnesla, že návrh se v zásadě schvaluje včetně doplňků a stylistických změn přednesených v průběhu debaty. Definitivní stylizací byl pověřen ministr vnitra Slávik, který měl dát odpověď k nahlédnutí delegaci SNR a pak ji předložit k definitivnímu schválení ministerskému předsedovi Šrámkovi.

Usnesení vlády označené jako „odpověď československé vlády Slovenskej národnej rade po rozhovoroch s jej delegátmi pp. Jánom Ursínym a Lacom Novomeským a zástupcom vojenského velenia pplk. Veselom“ bylo delegaci SNR odevzdáno krátce před jejím odletem z Londýna. Průvodní dopis, adresovaný Ursínymu a Novomeskému, je datován 13. listopadu 1944 a zní: „Z poverenia československej vlády sděľujeme jej usnesenie zo dňa 23. októbra 1944 s prosbou, abyste toto usnesenie laskave odovzdali Slovenskej národnej rade.“ Podepsán Dr. Juraj Slávik v. r. (AÚD KSČ Praha, f. 39, příloha C k zápisu o 165. schůzi ministerské rady, která se konala 23. 10. 1944. Průpis.)

Vláda tímto usnesením de facto popřela své dřívější stanovisko ve slovenské otázce, což vynikne ve srovnání s radiogramem z 24. 9. 1944 (dokument čís. 68) a kapitulovala před skutečností, již vytvořilo Slovenské